

PERIKELEN ROND EEN VISSERIJ MUSEUM

door François COOPMAN

Alhoewel Oostende jarenlang de voornaamste vissershaven was van de Vlaamse kust stellen wij vast dat, nu onze vissershaven (1) een langzame dood tegemoet gaat (de aftakeling is reeds enkele jaren aan de gang) en Zeebrugge haar plaats heeft ingenomen, er weinig overblijft dat kan getuigen van haar bloeiperiode. Misschien dat eerlang de vismijn nog kan geklasseerd worden als een industrieel archeologisch erfgoed. Nochtans werd er in het verleden vaak het feit aangeklaagd dat Oostende geen visserijmuseum bezat en dat, gezien haar faam als visserijstad, deze lacune de stad niet tot ere strekte.

Het fenomeen "museum" is steeds stiefmoederlijk behandeld geweest door onze stad. Reeds in 1919 had A. STRACKÉ, een voornaam persoon in Oostende, voorgesteld de volledige verzameling van zijn museum (2) te schenken aan de stad. Als enige voorwaarde stelde hij dat de verzameling niet mocht verspreid worden doch tentoongesteld in één gebouw. De stad is nooit ingegaan op het voorstel en vond het zelfs beneden haar waardigheid te antwoorden op het voorstel. Uiteindelijk werd de verzameling geschonken aan het O.L.Vrouwe College, Oostende. Alle voor-oorlogse "kollegeschieters" zullen zich wel de "natuurkundeklas" van het "groot" college herinneren.

In 1926 was het Le Carillon die de aandacht vestigde op het feit dat er in de stad een schat van interessante maritieme voorwerpen verzameld waren in diverse instellingen, zoals de Stedelijke- en de Vrije Visserijschool, alsook in het O.L.Vrouwe College, maar spijtig genoeg waren die verzamelingen niet toegankelijk voor het grote publiek. Dank zij het initiatief van de toenmalige stadarchivaris, C. LOONTIENS, werd er in 1930 een lokaal museum ingericht in het Fort Napoleon. Ook maritieme voorwerpen maakten deel uit van de verzameling maar van een werkelijk maritiem- of visserijmuseum kon men niet gewagen.

In 1934 scheen er echter schot in de zaak komen. In de gemeenteraadzitting van 14 december stelde raadslid ELLEBOUDT voor, zoals er reeds in zijn Zeewacht verscheen, een museum op te richten, teneinde de kunstwerken, eigendom van de stad, nu overal verspreid en zelfs opgeborgen buiten het bereik van het publiek (3) tentoon te stellen. Raadslid MAJOR zag het anders en stelde voor het project van een zekere BOUCHERY te onderzoeken. BOUCHERY had namelijk voorgesteld een visserijmuseum in te richten in de oude vismijn (in de volksmond gekend als de "sierk"). MAJOR was van oordeel dat museum niet alleen van belang was voor het toerisme maar ook voor de opleiding van de vissers.

Dit voorstel scheen in goede aarde gevallen te zijn want in de gemeenteraadzitting van 15 maart 1935 werd de zaak uitvoerig behandeld. Schepen van Openbare Werken, J. PEURQUAET, had, via de speciale kommissie, een bestek laten opstellen. De technische diensten van de stad waren van oordeel dat voor de aanpassingswerken in de oude vismijn een budget van 72.728,59 ₣ ruim voldoende was. Niet iedereen was echter gelukkig met het project. GOETGEBEUR was van oordeel dat een visserijmuseum, in de onmiddellijke omgeving van een vis- en vroegmarkt (4), niet op zijn plaats was. ELLEBOUDT was nu voorstander om er een stadsbibliotheek in te richten, gezien men in het fort Napoleon reeds over een museum beschikte. Schepen VERHAEGHE en MAJOR waren wel voorstander.

Gezien de onenigheid in de raad werd de zaak teruggestuurd naar de commissie voor een nieuw onderzoek.

Op de zitting van de gemeenteraad van 4 oktober 1935 werd door J. PEURQUAET het nieuw voorstel ingediend dat als volgt luidde :

Mijnheeren,

In de Gemeenteraadszitting op 15 maart 1935, werd door uwe Commissie een voorstel nedergelegd betreffende het inrichten van een Museum voor zeevisscherij in de gebouwen der oude Vismijn.

Het genot van deze gebouwen werd ons door den Staat (Ministerie van Openbare Werken) voorloopig toegekend bij brief van 17 November 1937, mits het betalen van een jaarlijksch erkenningsrecht van 100 frank en het afdragen van alle onderhoudskosten. Op de ontworpen constructie van het op te richten gebouw, werden echter, door M. Serruys, grondige opmerkingen gemaakt, bij zoover dat zekere technische wijzigingen aan het voorstel dienden gebracht.

De Gemeenteraad besloot dan ook de zaak terug te zenden naar de Commissie voor nieuw onderzoek en voorstel.

De technische dienst werd hiermede belast en maakte in dien zin een nieuw bestek met plannen op, rekenschap houdende met de gemaakte opmerkingen.

De kosten van de verwezenlijking van dit onderwerp werden beraamd op 76.520,57 frank.

Na grondig onderzoek van dit bestek was uwe Commissie het eens U voor te stellen het Schepencollege die machtiging te verleen en benevens het aanvragen der buitengewone Staatstoe-lage ook beroep te doen op het departement van het Zeewezen om een toelage te bekomen, vervolgens deze werken te laten uitvoeren en de uitgave te voorzien in een nieuw te ontwerpen leening.

De Schepen-Verslaggever,
J. PEURQUAET

Hierop replikeerde SMISSAERT onmiddellijk als volgt :

Mijnheeren,

Vooraleer die belangrijke beslissing te nemen een nieuw museum te Oostende in te richten, zou ik willen uw aandacht trekken op het volgende : Eerst en vooral : dit inrichten van een Zeevisscherij-Museum is geen noodzakelijkheid, ver van daar. Vóór enkele jaren werd het Napoleon-museum gesticht, dank zij de toewijding van onzen ijverigen bibliothecaris en museum-conservator, M. Loontiens en het doorzicht en vooruitzicht van het toenmalig stadsbestuur. Dit museum mag zich verheugen in een steeds stijgenden bijval. Alleen in de maand Oogst van dit jaar werd er meer dan 10.000 fr. intreegeld geïnd. In dit museum zijn reeds veel voorwerpen, die de zeevisscherij aanbelangen, ondergebracht; en daar is nog zeer veel plaats om nieuwe voorwerpen bij te zetten. Die noodzakelijkheid van een nieuw zeevisscherij-museum dringt zich dus niet op. Maar waarom ik mij volstrekt tegen dit zeevisscherij-museum verzet, is wegens de nieuwe uitgaven die dit museum zal vergen. Wij spraken hier van een eerste uitgaaf van 76.000 fr. Maar dit is nog maar een begin. Voeg daarbij dan de meubileering, het benoemen van een nieuwe standvastige bediende, zonder al de staartjes te rekenen, die zonder twijfel zouden volgen.

Zijn der dan werkelijk geen nuttige werken in de Stad uit te voeren, van meer dringenden aard dan dit nieuw ongevraagd museum ?

De kerk van de nieuwe wijk Opex staat reeds sedert twee jaar onvoltooid en ongebruikt, en er wordt niet aan voortgewerkt, bij gebrek aan geld. Het regent daar langs alle kanten en alleen, aan herstellingen aan dit nieuw gebouw - ik steun op het nieuwe gebouw - zullen er weer duizenden verloren gaan. Vóór een jaar heb ik aangedrongen omdat de Smedenstraat en omliggende straten, die binst den winter een echte modderpoel vormen, zouden gekalseid worden, en als ik van die straten spreek, zou ik van gansch het westerkwartier moeten spreken. En daar komt niets van in huis, bij gebrek aan geld, en wij zouden het geld met 1.000.000 fr. ineens maar door de ruiten werpen.

Neen, Mijnheeren, voor den zomer werd een proper uitzicht aan de oude vischmijn gegeven. Laat het nu zoals het is, de oude vischmijn kan voor een bepaalden tijd nog wel zóó blijven, vermits er twee huisbewaarders in wonen, om er voor te zorgen. Desnoods kan zij gebruikt worden om er tijdelijke tentoonstellingen, bijv. van zeemotoren of van zeemonsters, in te houden. Maar, omwille van de stadskas en de hoogstdringende werken, die wachten op een uitvoering, laat ons aan dit onnoodig museum verzaken, dat weer veel geld zal kosten en weinig om niet te zeggen "niets", zal opbrengen. Daarbij wij moeten voorzichtig zijn dat wij ons niet belachelijk maken, omdat wij met een kostelijk zeevisserij-museum zouden zitten, waar er niets of weinig aantrekkelijks te zien zou vallen.

Schepen PEURQUAET betreurde het onthaal dat zijn voorstel te beurt viel, een voorstel dat hem ingegeven was door de lokale pers en hij vroeg de stemming voor het principe van het project. Raadslid BLONDÉ, gewezen kapitein ter visserij, was natuurlijk voorstander en was overtuigd dat veel opgevisst tuig, o.a. "de monstervis" veel belangstellenden zou aantrekken. EDEBAU stelde nog voor de volledige verzameling van het fort Napoleon over te brengen naar de oude vismijn terwijl schepen VERHAEGHE wel liefhebber was voor een visserijmuseum doch eerst het advies wenste van schepen VROOME, Schepen van Geldwezen.

SMISSAERT, DE tegenstander van het project, deed nog een ultieme poging alles te kelderen en wees er op dat :

- er voldoende ruimte voorhanden was in het fort Napoleon om er een visserijmuseum in te richten.
- het noodzakelijk zou zijn veel bedienden te benoemen, dus ook aanvullende financiële lasten.
- de onderhoudskosten van het museum hoog zouden oplopen.
- men uiteindelijk alles kon verzamelen en later op de gronden van het oud gasgesticht een visserijmuseum oprichten.

Hij noemde het een weeldeuitgave. Het laatste woord was nu aan VROOME (5). SMISSAERT vond het voorstel zeer nuttig maar het was financieel niet te realiseren. De 76.000 fr zou zeker een staartje krijgen en kunnen oplopen tot 1.000.000 fr. Hij haalde het voorbeeld aan van het badpaleis. "Het begon met 13 miljoen maar wat is er nadien niet bijgekomen. Het project visserijmuseum zal in een 'farde' geklasseerd worden met zoveel andere projecten die financieel niet haalbaar zijn".

Uiteindelijk werd het voorstel ter stemming gelegd en aangenomen met 19 stemmen tegen 1 en 1 onthouding. SMISSAERT stemde tegen

en PORTA koos de gulden middenweg, hij onthield zich. De gemeenteraad keurde in beginsel de inrichting van een visserijmuseum goed maar "koken kost geld", geld waar alles om draait en gezien er geen centen voorhanden waren kwam er van het project "visserijmuseum" niets terecht. De desbetreffende "farde" ligt misschien nog ergens onder het stof of is verdwenen in de vuurhaard van de meidagen '40.

Het is slechts een magere troost dat in het museum van de heemkring "De Plate" een lokaal werd ingericht m.b.t. de zeevisserij.

Het stadsbestuur van het kleine Oost-Duinkerke (7) heeft gelukkig het initiatief genomen, dat in de "koningin der badsteden" ontbrak, en heeft daar, onder de kundige leiding van een rasechte Oostendenaar, wijlen Gaston DESNERCK, een juweeltje van een visserijmuseum ingericht. Jaarlijks komen er een 50.000 tal bezoekers over de vloer en een steunende Vriendenkring telt er 350 leden; ook een twintigtal Oostendenaars betalen er hun jaarlijkse bijdrage. Benevens radio- en TV-reportages worden er regelmatig teken- en fotowedstrijden ingericht, bezoeken aan buitenlandse visserij- en zeevaartmusea, voordrachtavonden en visserijfolkloremarkten, kortom, het bestuur van de Vriendenkring zet zich volledig in ten bate van het museum, een spiegel van de Vlaamse zeevisserij en een bezoek overwaard.

-
- (1) In het vlot- en houtdok is het nog slechter gesteld. De kranen staan er werkloos bij, hun grijparmen smeken de hemel voor het manna dat maar niet komen wil.
 - (2) Zie de talrijke bijdragen in De Plate door G. BILLIET, inzonderlijk nr. 5 mei-augustus 1982. In 1914 had STRACKÉ alle voorwerpen uit zijn museum in veiligheid gebracht. Het gebouw moest op bevel van de Duiste bezetter ontruimd worden. STRACKÉ schatte de waarde van zijn verzameling op 60.000 Fr.
 - (3) Zijn heden ten dage alle kunstvoorwerpen, aangekocht met het geld van de Oostendse belastingsbetaler, tentoongesteld?
 - (4) Een ander gedeelte van de oude vismijn was bestemd voor het inrichten van een vroege fruit- en groentemarkt. Daarvoor was een budget vooropgesteld van 2.870,70 Fr.
 - (5) Emile VROOME, Schepen van de vissershaven, Schepen van financiën alsook volksvertegenwoordiger. Van zijn hand verscheen de publikatie "De evolutie van de Oostendse vissershaven" (1957).
 - (6) De statuten van de V.Z.W. "De vrienden van het Nationaal Visserijmuseum van Oost-Duinkerke" verschenen in het Staatsblad van 21 april 1978. Het was Honoré LOONES, oud-burgemeester, die het initiatief nam een visserijmuseum en vriendenkring op te richten.
 - (7) De eerste steen van het Nationaal Visserijmuseum werd gelegd op 23 juni 1963. Slechts op 18 september 1976 gebeurde de officiële opening. Ook daar had men veel moeilijkheden ondervonden maar de doorbijters haalden het ! Met ingang van 1 juni 1974 werd Gaston DESNERCK, door het gemeentebestuur, officieel belast met het inrichten van het visserijmuseum.

Bronnen

1. Le Carillon van 28.01.1926 en van 07.10.1926.
2. Gemeenteraadszittingen van 1934 en 1935.
3. De Plate nr. 5 van mei-augustus 1982.
4. Mededelingsblad "De vriendenkring van het Nationaal Visserijmuseum van Oost-Duinkerke" nr. 41 van juni 1988.